

Vaccinatie tegen meningokokken-B.

Meer vaccinatiebereidheid onder meer minderheden

NIENKE BEINTEMA

ROBIN UTRECHT / ANP

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/D.E.M.C.JANSEN

Waarom laten sommige mensen hun kinderen niet vaccineren? Met die vraag hield **Danielle Jansen** zich al bezig voordat COVID-19 de wereld in zijn greep nam. Sinds dit jaar leidt ze een Europees onderzoeksproject dat hier licht op moet werpen. Met de antwoorden hoopt ze bij te dragen aan een hogere vaccinatiebereidheid in Europa.

Het verschijnsel is niet nieuw en ook niet typisch Nederlands: een weerstand om je te laten vaccineren. Tijdens de huidige coronapandemie lezen we er veel over, maar ook van de prikken in het Rijksvaccinatieprogramma, bijvoorbeeld tegen mazelen, wordt niet iedereen enthousiast. Waarom eigenlijk niet? Wat zit daarachter – en wat kunnen we daar dan aan doen? Dat onderzoekt Danielle Jansen, universitair hoofddocent organisatie van zorg voor kinderen en adolescenten aan

het UMCG. Ze kreeg er eerder dit jaar een grote Europese onderzoekssubsidie voor. 'We waren al een halfjaar bezig met onze aanvraag daarvoor toen COVID-19 in beeld kwam,' vertelt ze. 'Dat sloot perfect op elkaar aan. Wij willen graag onderzoeken hoe je het zorgsysteem zo kunt veranderen dat meer mensen zich willen laten vaccineren.' Als medisch socioloog richt Janssen zich niet op het veranderen van mensen (bijvoorbeeld 'anti-vaxxers'), maar op het verbeteren van allerlei aspecten van het zorgsysteem.

Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat mensen betere informatie krijgen, dat zorgpersoneel beter getraind is in het omgaan met mensen met andere overtuigingen, en dat zorg gemakkelijker toegankelijk is voor iedereen.

'In sommige Europese landen is de vaccinatiegraad gemiddeld best aardig, maar de cijfers achter die gemiddelden lopen sterk uiteen,' vertelt Jansen. 'Er zijn groepen die heel goed, en groepen die nauwelijks zijn gevaccineerd. Bijvoorbeeld migranten en

religieuze minderheden. Er is veel winst te boeken als je die groepen beter weet te bereiken. Dan kun je wellicht bepaalde barrières wegnemen, zoals misinformatie.'

Weinig status

Jansen noemt een paar voorbeelden van belemmeringen: 'Veel mensen met een moslimachtergrond zijn bijvoorbeeld bang dat er varkensgelatine in de vaccins verwerkt zit.' En omdat in het Verenigd Koninkrijk verpleegkundigen de vaccinaties toedienen, lieten Hongaarse immigranten zich nauwelijks vaccineren. In Hongarije gebeurt dat namelijk altijd door artsen; verpleegkundigen daar hebben weinig status. 'In dit geval moesten artsen dus eerst inzichtelijk maken dat je veilig kunt laten vaccineren door Britse verpleegkundigen,' zegt Jansen. 'Daar denk je niet aan. Dat staat niet in de literatuur. Een prachtig voorbeeld van hoe je relatief eenvoudig een barrière kunt wegnemen.' Ook zijn er soms praktische barrières. Het is voor mensen bijvoorbeeld lastig om op de priklocatie te komen, ze begrijpen de uitnodigingsbrief niet goed of ze denken dat ze voor de prik moeten betalen. 'In hoeverre dit ook echt speelt, en welke andere barrières er misschien zijn, hopen we in dit project te ontdekken. We zijn nu bezig interviews voor te bereiden en we zijn op zoek naar gezinnen waarin vaccineren niet vanzelfsprekend is,' vertelt Jansen.

Anti-vaxxers

In juni 2021 ging het Europese project, waar Jansen projectleider van is, van start. Het heet RIVER-EU: *Reducing Inequalities in Vaccine uptake in the European Region – Engaging Underserved communities* en er is in totaal 3,3 miljoen euro mee gemoeid. Het onderzoek richt zich in eerste instantie op de vaccinaties tegen mazelen en het humaan papillomavirus (HPV), dat baarmoederhalskanker kan veroorzaken. Dat zijn twee ziekten waarbij al langer een sterke lobby is van 'anti-vaxxers'.

Neemt het onderzoek ook COVID-19 mee? 'Voorlopig niet, omdat de situatie daarbij totaal anders is, en daarmee ook de redenen waarom mensen zich niet laten vaccineren. Dat zou teveel ruis veroorzaken.' Het mazelenvaccin bestaat bijvoorbeeld al ruim een halve eeuw, en is alleen bedoeld voor jonge kinderen; heel anders dus dan bij de coronavaccins. De HPV-vaccinatie richt zich

FOTO RONALD ZIJLSTRA

Danielle Jansen (1970) studeerde verpleegkunde aan de Hanzehogeschool Groningen en sociologie aan de RUG.

Sindsdien combineert ze sociologisch onderzoek aan het UMCG met onderzoek en docentschappen bij de afdeling Sociologie van de RUG. Ze richt zich op het thema organisatie en evaluatie van zorg. Sinds januari 2021 is ze universitair hoofddocent bij de afdeling Huisartsgeneeskunde van het UMCG.

vooral nog voornamelijk op pubermeisjes. Maar omdat HPV vooral seksueel overdraagbaar is, ziet niet iedereen dat virus als een probleem, bijvoorbeeld in kringen waar seks voor het huwelijk een taboe is. Jansen: 'Al met al lijkt het ons beter eerst de algemene barrières in beeld te brengen. We richten ons daarbij niet zozeer op de mensen, maar op het systeem van de zorg. Hoe kun je dat veranderen, om die barrières weg te nemen? Die kennis kunnen we vervolgens breder toepassen, ook bij andere vaccinaties.'

Minderheden in Europa

Aan RIVER-EU doen onderzoekers uit verschillende Europese landen mee. Ook de onderzoekspopulaties zijn internationaal. Jansen: 'We richten ons op een aantal etnische, culturele en religieuze minderheden. Oekraïners in Polen, Roma in Slowakije, migranten in Griekenland, Marokkaanse en

Turkse meiden in Nederland. Dat zijn groepen waarvan we weten dat de vaccinatiegraad laag is.'

Collega-onderzoekers in Israël doen literatuuronderzoek naar al eerder vastgestelde barrières in het zorgsysteem en manieren om die te slechten. Onderzoekers uit Maastricht denken mee over hoe je maatregelen die in één land bewezen effect hebben, ook succesvol in andere landen kunt toepassen. En andere onderzoekers kijken naar positieve uitschieters: welke minderheidsgroepen hebben juist een hoge vaccinatiegraad? 'Bijvoorbeeld Bangladeshi in het Verenigd Koninkrijk, Somaliërs in Finland en Arabische moslims in Israël. Wat gebeurt er in die landen in het zorgsysteem, en wat kunnen wij daarvan leren?'

Kleine stapjes

Ook tijdens de coronapandemie zijn er sommige minderheidsgroepen die zich meer dan verwacht laten vaccineren. 'Daar is dus iets positiefs aan de gang,' merkt Jansen op, 'bijvoorbeeld een individuele huisarts die zijn patiënten goed weet te bereiken, of een GGD die een bepaalde voorlichtingscampagne heeft. Het is de moeite waard om in die gevallen uit te vinden waar het hem dan in zit.'

Het onderzoek reikt daarmee breder dan alleen mazelen en HPV. 'Als ons Europese project ertoe leidt dat het zorgsysteem beter gaat aansluiten bij verschillende normen en waarden en ideeën, dan zullen de groepen die nu geen coronavaccin willen, daar vanzelf ook baat bij hebben,' stelt Jansen.

En de resultaten reiken verder dan alleen de landen die meedoen. In Europa bestaan verschillende samenwerkingsverbanden waarin informatie wordt verspreid. 'Het is een illusie om te denken dat ons zorgsysteem binnen een paar jaar iedereen bereikt, dat alle zorgmedewerkers dan voldoende zijn getraind en dat iedereen zich laat overtuigen door betere informatie. Transitie gaat langzaam; dat zie je ook in onze jeugdzorg. Maar je kunt wel het systeem op onderdelen aanpakken, in kleine stapjes.'

Jansen is blij met het project: 'Het is heel verrijkend om samen te werken met inspirerende partners in heel Europa,' zegt ze, 'en om te werken met een doelgroep waar mijn hart naar uitgaat: jongeren in kwetsbare situaties. Dit is echt de kers op de taart van mijn carrière: een project waarin al mijn interesses en vaardigheden samenkomen.'